

EVANG. EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

Előfizetés díja :

Egész évre . . . 6 frt
Fél évre . . . 3 ,
Negyedévre 1 frt 50 kr.
Egy szám ára 12 kr.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Felelős szerkesztő és kiadó :

VERES JÓZSEF.

Hirdetés díja :

Egész oldal . . . 8 frt
Fél oldal . . . 4 ,
Negyed oldal . . . 2 ,
Ennél kisebb . . . 1 ,
Bélyeg külön 30 kr.

Sárkány Sámuel bányakerületi püspök közgyűlési megnyitó beszédéből.

A legközelebbi múlt évben hazafias lelkesedéssel és vallásos érzület nyilvánításával ünnepeltük meg szeretett hazánk fennállásának ezer éves évfordulóját s a most folyó közigazgatási évben isten szent segedelmével folytattuk az egyház által reánk ruházott szent feladatot.

Azzal a szent hittel és éltető reménnyel léptünk át ez új ezredévbe, hogy a mint az isteni gondviselés áldó kegyelmével kísért és támogatott minket a múltban, úgy fog folytatólagos törekvéseinkben védeni és segíteni a jövőben is.

Nagy szüksége volt erre a felemelő hitre apáinknak a múltban, de nem kevésbé nagy szükségünk van erre a hitre nekünk is az Úr Jézus Krisztus egyháza mostan élő tagjainak.

Küzdő, védekező egyház volt az evangélikus egyházunk kezdetétől fogva.

A hitnek — az evangéliomnak az isten ki nyilatkoztatott szent igéjének védelmében folyék le dicső emlékü elődeink nehéz napjai.

A lélek fegyvereivel küzdöttek, az isteni ige győzhetetlen fegyverzetével. Ezt a fegyverzetet átörököltük tőlük — s a míg ezen lelki fegyverrel buzgón, bátran fogunk sikra szállni — az egyház isteni Ura velünk lesz — s el nem hagyja egyházának szent ügyét.

Legyen áldott az Úr szent neve, egyházi életünk ezen lefolyt esztendeje súlyosabb, mélyre hatóbb vészt nem hozott reánk, de nem múlt el minden aggrály és küzdelem nélkül.

Azok lelkére, a kik az egyház sorsa iránt a szeretet-féltékenységgel érdeklődnek — ez idő szerint is a gondnak és aggálynak nyugtalanító

árnya nehezedik, midőn az új rendnek vallásos életünkre kiható erejét mérlegelik.

Aggódva gondolnak arra, hogy az 1868-ik évi 33-ik t.-cikk hatályon kívül helyezése által erős támaszunkat veszítettük el, mely minket gyengébbeket megvédendő volt egy túlhatalmas egyházzal szemben — továbbá, hogy a vegyes házasságok alkalmával kötendő szerződések folytán egyházunk érzékeny számbeli veszteséget szenved, hogy a vallás szabad gyakorlására vonatkozó törvény — tárt kaput nyit az egyháznak kötelékéből való kilépésre, hogy egyébként is szerényen díjazott lelkészeink — érzékeny veszteséget szenvednek stcláris jövedelmeik csökkenése által, a mi, míg egyrésztől tisztességes megélhetéseket kétségessé teszi, másrésztől az ifjú nemzedéket a papi pályától visszariasztja.

Senki sem mondhatja, hogy ezen aggályok és panaszok jogosulatlanok; az általam beküldött esperesi jelentésekből, melyekből egy külön rovatot kimutatást készítettem, kitűnik, hogy egyes vidékeken megdöbbentő számban fordulnak elő esetek, melyeknél az egyházi esketés mellőzöttik, a vegyes házasságból születendő gyermekek — más felekezet javára átengedtetnek — és a felekezeten kívül állók száma szaporodik.

Természetes, hogy a most említett esetek, legsűrűbben a nagyobb városokban fordulnak elő, mint a hol a cura pastoralis gyakorlása nagy nehézségekbe ütközik.

Sajnálkozással hozom fel ezen tényeket, melyek valóban komoly aggodalomra szolgáltatnak okot s csak is abban találok némi megnyugvást, hogy ezen elszomorító jelenségek egy átmeneti korszaknak természetes tünetei, melyek idő múltán megszűnnek, vagy legalább csökkenni fognak, főleg ha Sionnak őrei az eddiginél éberebb figyelemmel fogják kísérni a hűveik körében előforduló

családi változásokat — s fokozni hiveik szívében a vallásuk és egyházukhoz való törhetlen hűség és ragaszkodás szent tüzét.

Arra, hogy azon veszteség, melyet a lelkészek stoláris jövedelmeik csonkulása által szenvednek, az állam pénztárából helyre pótolassék, nincs ugyan kilátás, ellenben a csekély javadalmu egyházak papjai jelentékeny összegekkel segíszetnek évről-évre az állampénztárból, a minthogy e f. évre is 6400 frtot utalványozott ki a cultusminister úr e célra egyházkerületünk csekélyebb javadalmu papjai számára.

Igaz, hogy ez nem állandó — törvény által biztosított segély — mely esetleg röviden meg is szüntethető, minélfogva kívánatos volna, hogy az állam egy a magyarhoni ág. h. ev. egyetemes egyház — vallás- és közművelődési céljaira szükségelt — állandó összeget törvényhozás útján biztosítson.

Ezt kérni, sürgetni és követelni — hivatkozással az 1848-ik 20-ik törvényezikre, közegyházunknak joga és kötelessége is.

BELFÖLD.

Szilágyi D. nyilatkozata. A felső-baranyai egyházmegye főgondnoka, Szilágyi Dezső, minden egyes alkalommal nyilvánosan és magánbeszélgetésben kijelentette, hogy a kilépés szabadságát esorbittatlanul kívánja fentartani. azt a lelkiismereti szabadság szükségszerű folyományának tekinti és sem ezen, sem a többi újabb egyházpolitikai törvények tekintetében nem fogad el revíziót. A törvényesen elismert egyházakban itt-ott felmerülő oly kilépések, amelyek egy más egyházba való belépéssel nincsenek kapcsolatban, a kilépés szabadságának megszorítására okul nem szolgálhatnak. A módok, melyeket alkalmazásba kell venni, egyebek közt az egyházi élet bensőségének minél buzgóbb mivelése az egyházi terhek arányosítására, sőt ahol azok világosan túlságosak, azoknak fokozatos csökkentése esetleg a kilátásba helyezett államszegély egy részének felhasználásával is, különösen pedig a kisebb túlterhelt és közelfekvő egyházközségek egyesítése. Azok, kik valamely egyházból kiléptek, természetesen igényt nem tarthatnak az egyház szolgáltatásaira. De a jóakaratu, figyelmes és kiméletes bánásmódot ajánlotta különösen azon számos esetben, midőn a kilépés nem vallási meggyőződés változásából, hanem belső viszálykodások vagy az egyházi terhek nagy mérvének okából történtek. Ily eljárás

igen gyakran a bajok orvoslására vezetett és fog jövőben is vezetni. Ez volt nyilatkozatainak lényege; minden ezzel ellenkező hír vagy következtetés teljesen téves.

A tátraaljai egyházmegye ez évben is Nagyszalókon tartotta meg közgyűlését. A közgyűlést megelőzőleg gyámintézeti isteni tisztelet volt, mely alkalommal Székely Gyula alesperes úr magasztos és megható szavakban kérte le a kegyelem Istenének segedelmét, oltalmát és áldását a mi szeretett drága evang. egyházunkra, s a szent léleknek bölcs vezérletét a mai közgyűlés tanácskozásához.

Dr. Szontágh Miklós kir. tanácsos egyházmegyei felügyelő a közgyűlési megnyitó beszédében arra utal, hogy az egyházmegyei szervezet régi alakjában jelenleg valószínűleg utoljára tanácskozunk. Esperességünk eddig tisztán falusi egyházközségekből állott, mindazonáltal öndicsekvés nélkül mondhatni, hogy vallásosság, munkásság, békesség tekintetében mindenkor ott állott, a hol a legjobbak állottak. Ezt a szellemet tovább is akarjuk megtartani, s ha esperességünk más képet nyer az új egyházmegyei szervezet által, az új alaku egyházmegyébe is akarjuk a régi szellemet bevinni a vallásosságot, munkásságot, békességet s szeretetet.

Schönviszner János főesperes évi jelentése bevezetésében megemlékszik az egyháztörténeti mostani „új idő“-ről, melyben a multnak eszméi immár elhaló félben vannak, azért egy neme-sebb népeleten kell épitenünk s akkor a szent evangélium világosságánál a jelennek árnyképe szétfoszlik, mint ragyogó nap előtt a sötét sűrű köd. Munkálkodásunk legyen a keresztyén szellemtől áthatott, a különvélemények harcában is tiszteljük egymást s valósítsuk meg a régi jelszót: „Jin summis unitas, indubiis libertas, in omnibus charitas.“

Az évi jelentésből kiemelendő, hogy egyházmegyénk lélekszáma kerek számmal 11,000 s gyarapodott 22-vel, — tanítók ez évben is kivétel nélkül lelkiismeretesen teljesítették kötelességüket, s odaadólág, lankadatlanul munkálkodtak az egyház veteményes kertjében: Az iskolák 12,739 frtnyi bevétele és kiadásához az egyházak 8.115, a községek 700, az állam 696 frttal járultak. A lelkészek és tanítók szép egyetértésben éltek.

Több egyházközségből jelentik már az egyházpolitikai törvényeknek káros hatását az egyházi életre, a házasulandók templomi kihirdetése nem vétetik oly szigoruan, s az egyházi áldás is több esetben nem vétetett igénybe.

Holló-Lomnicz és Rókusz ünnepelte temploma 100 éves emlékünnepe; utóbbi egyházközség ez alkalomból új tornyot épített és 2 új ércz harangot szerzett.

Az egyházi tisztviselők soraiban ez évben a halál nem kívánt áldozatot.

Forbergen tűzvész és jégeső. Kis-Lomniczor. felőszakadás pusztított, Nagy-Lomniczon a roncsoló toroklob és vörheny, Sopporczon a kanyaró garázdálkodott.

A napirendből kiemelendő, hogy:

A kerületi közgyűlés felkérendő, hogy az egyetemes gyűlésre kiküldendő egyházi képviselők indítványba hozatala alkalmával, jövőben esperességünkre is terjeszsze ki figyelmét.

Az esp. számvevőszék jelentéséből kiderült, hogy az egyházi számadások rendben találtattak, egyöntetűség céljából azonban elrendeltetett, egy számadási mintának kinyomatása, mely azután kizárólagos használatra ki fog osztatni az egyházak között.

Új egyházi épületek célba vett fölállítására alkalmából felkéretnek az egyházi elnökségek, hogy jövőre az építési terv és végleg lezárt költségvetéssel ellátott kérvényeit idejekorán s mindenestre az építést megelőzőleg terjeszszék fel az esperességhez.

Miután Horvay János batizfalvi tanító, tanítói működésének 51-ik évét betöltötte s Klimmek György nagy-szalóki tanító legközelebb az 50-iket töltendi be, a közgyűlés felkéri az esp. elnökséget, hogy a további intézkedések megtétele céljából a megyei főispán úr ő méltóságának figyelmét e két veterán érdemdús tanfőúrra irányítsa.

A kerület felkérendő, hogy az eredetileg szegény egyházak és szegény lelkészeknek szánt államszegély, melynek tetemes része hosszabb idő óta az eperjesi főiskolára fordittatik, mielőbb eredeti rendeltetésének adassék vissza. Felkérendő továbbá a kerület, hogy az 1848. évi 20. t. cz. mielőbbi életbeléptetését az egyetemes gyűlésből és — által most már nem csak kérelmezze, hanem követelje, hogy a vallásfelekezetek közötti jogegyenlőség és viszonyosság magasztos elve ne csak papiroson, hanem a valóságban is legyen meg.

Kallath Károly esp. jegyző.

Antal Gábor ev. ref. püspök megnyitó beszéde. „Az ágost. hitv. evang. testvérfelekezettel a testvéries egyetértés és jó viszony fentartását, annak jóakarattal való ápolását egyik erőforrásnak tartom mindegyik felekezetre nézve, ugyanezért valamint magam nem mulasztok el semmi alkalmat ennek kifejezésre juttatására, úgy ajánlom ezt lelkésztársaimnak és gyülekezeteinknek is. Ezen szempontból testvéries örömmel üdvözöltem főtiszt. Baltik Frigyes dunáninni ág. hitv. ev. püspök urat egyházkerületünk és egyházam nevében, a midőn a fehér-komáromi egyházmezejében püspöki látogatását végezte; hasonlóan cselekedtek több lelkésztársaim is. Ezen testvéries érzület megnyilatkozásának tekintem azon szives fogadta-

tást, a melyben engem csurgói és slavoniai egyházlátogatásom alkalmával a somogyi ágost. hitv. ev. egyházmeje esperese és lelkészi kara részesített. Hogy ezen testvéries érzület ne csak szavakban nyilatkozzék, hanem mindkét testvérfelekezetre nézve áldásos gyümölcsöket is teremjen, mindnyájunknak hő óhajtása. Ugyanezért oda kell törekednünk, hogy mindazon viszonyok, a melyek egyik-másik helyen, a két felekezet között félreértésre, féltékenységre szolgáltatathatnának okot, kellő időben testvéries szeretettel, a méltányosság alapján tisztáztassanak. A legnagyobb hibának tartanám azt, hogy oly helyeken, a hol mindegyik felekezethez úgyszólván csak szórványai vannak, ha az egyik felekezet kísérletet tesz, hogy a szét-szórt, élettelen csontokat összegyűjtse, ott teremne a másik felekezet is, hogy vele versenyre kelve az erőt, a mely együttesen is csekély, megossza. A legnagyobb méltánytalanságnak tartom azt, hogy némely helyen az egyik felekezet tagjai a másiknak templomát, iskoláját úgy használják, mint saját tulajdonukat, a lelkész és tanító szolgálatát, mint magukét igénybe veszik, de egyházi adót nem fizetnek, a közterhek viseléséhez nem járulnak. Ezen és sok más vizátságok csak úgy volnának mindkét felekezet közjára megszüntethetők, ha a nagy-geresdi egyezség példájára létesülne a két felekezet között egy új, a mai viszonyoknak megfelelő egyezség.

Jól tudom ugyan, hogy az 1891. évi zsinat által kiküldetett egy, a két evangélikus felekezetet közösen érdeklő ügyek tárgyalásával foglalkozó bizottság; de azt is tudom, hogy működésének nem lett számbavehető eredménye és pedig azért, mivel a dunántúli ev. ref. egyházkerületen kívül a többi kerületek kevésbé vannak ez ügyben érdekelve. Megkeresendőnek vélném tehát az ev. ref. egyetemes Conventet az iránt, hogy az ág. hitv. egyetemes gyűléssel egyetértve alkosson szabályzatot a kölcsönösség és viszonyosság alapján a két protestáns felekezet között felmerülhető viszonyok szabályozására nézve, a mennyiben pedig ezen megkeresésnek bármi okból sikere nem lenne, a mi dunántúli ev. ref. egyházkerületünk létesítsen egyezményt a két dunai ágost. hitv. ev. egyházkerülettel, a mire nézve a dunántúli ág. hitv. egyházkerület püspöke a legközelebb szinte megteendő a kezdeményező lépést.”

A bányakerületi közgyűlés a túróczi egyházmeje-nyének lapunkban is ismertetett ügyében a következő határozatot hozta:

A túróczi egyházmeje f. é. szept. 15-iki pribóczi közgyűlésének felosztatása ügyében egyfelől az egyházmejei h. elnökség, másfelől a közgyűlési többséget képező kiküldöttek által beadott összes felterjesztések kerülvén tárgyalás alá, a kerületi közgyűlés sajnálattal veszi tudomásul, hogy a túróczi egyházmejeben

a törvényes rend helyreállítása, illetve a kivételes állapot megszüntetése a lefolyt évben sem következett be, és hogy az 1897. szeptember hó 15-én Pribóczra összehívott egyházmegyei közgyűlés az egyházmegyei elnökség és a gyűlési tagok többsége között felmerült nézeteltérésekből keletkezett, a gyűlési tagok többsége által okozott zajongás folytán megtartható és a tárgysorozat egyetlenegy pontja is letárgyalható és elintézhető nem volt.

A kerületi közgyűlés ennek folytán egyrészt az egyházmegyei elnökség, másrészt az egyházmegyei közgyűlés többségét képező kiküldöttek által benyújtott felterjesztések elintézéséül a következő intézkedéseket teszi:

Habár a kerületi közgyűlés nem osztja az egyházmegyei elnökségnek azt a felfogását, mint ha a közgyűlés csak egyhangú határozattal változtathatná meg az elnökség által előzetesen megállapított tárgyalási sorrendet, mégis tekintettel arra, hogy semmiféle tételes törvény ez irányban nem intézkedik és az egyházmegyei elnökséget az egyházkerület által nem osztott, de indokolt felfogásáért egyházi vétség czimén felelősségre vonni nem lehet, panaszosoknak abbéli kérelmét, hogy Klimó Vilmos és Beniczky Kálmán hely. elnökök ellen hivatalukkal való visszaélés s az egyház jogainak és önkormányzatának megsértése miatt a Zs. T. 324. szakasz. c., (d.) pontjai alapján a fegyelmi eljárás elrendeltesék, indokoltnak és teljesíthetőnek nem találja.

Ugyszintén nem veheti figyelembe a túróczi egyházmegye többségének az ellen való tiltakozását, hogy az egyházmegyét a kerületi közgyűlésen Klimó Vilmos, mint hely. főesperes és Beniczky Kálmán, mint hely. felügyelő hivatalból képviseljék, mert a Zs. T. rendelkezései szerint az egyházmegyei elnökségei az egyházkerületi közgyűlésnek hivataluknál fogva lévén tagjai, addig, a míg az új elnökség jogerejüleg megválasztva és hivatalába beigtatva nem lett, a hely. elnökség tagjai hivatvák az egyházmegyét hivatalosan képviselni s ebből folyólag a nevezettek az egyházmegye hivatalos képviselőiül elfogadandók.

Miután az egyházmegyei elnökség felterjesztéséhez csatolt iratokból, nevezetesen a szavazatszedő bizottság jelentéséből és a választások ellen beadott felebbezésekből kiderül, hogy az egyházmegyében lévő 12 egyházközség szavazatai közül 2 szavazat alaki okból érvénytelennek nyilvánított, 7 szavazat pedig az egyházmegyei törvényszékhez intézett panaszokkal meg van támadva, az ezután fennmaradó érvényes szavazatok pedig az egyházmegye egyházközségeinek általános szavazattöbbségét a Zs. T. 97. szakaszához képest nem képezik: ez okból az egyházmegyei elnökségre történt szavazás alapján többséget nyertek a törvényszéki eljárás befejezése előtt hivatalukba be

nem iktathatók és panaszosoknak erre irányuló kérelme nem teljesíthető.

Ebből kifolyólag az egyházkerületi közgyűlés Klimó Vilmos h. főesperest és Beniczky Kálmán h. felügyelőt az egyházmegyei elnökség teendőinek ellátásával továbbra is megbizza.

Mint hogy a tótprónai és záturesai egyházközségek szavazatait a túróczi megyei elnökség választása ügyében kiküldött szavazatszedő bizottság oly alaki hiányok miatt mondta ki érvényteleneknek, melyek az illető lelkészek mulasztásainak tulajdoníthatók s így az E. A. 324. §-ának c) és d) pontjaiban körülírt fegyelmi vétségek jelenségei látszanak fennforogni: a kerületi közgyűlés Chorváth Sámuel tótprónai és Kontsek Antal záturesai lelkészek ellen a fegyelmi eljárást elrendeli.

Tekintettel azonban arra, hogy a túróczi egyházmegyei törvényszék tagjainak majdnem mindegyike az egyik vagy másik választásnál érdekeltnek jelentkezik: ennél fogva a Zs. T. 345. szakaszának 2. c) pontja alapján bíró kiküldés szükségese forog fenn és a kerületi közgyűlés a Zs. T. 346. szakasza értelmében az ez ügyre vonatkozó iratok átküldésével megkeresi az egyetemes törvényszéket, hogy a választás ellen beadott panaszok, valamint a tótprónai Chorváth Sámuel és Kontsek Antal záturesai lelkészek ellen elrendelt fegyelmi ügy elbírálására lehetőleg a bányai egyházkerület valamely nem érdekelt egyházmegyei törvényszéket kiküldeni sziveskedjék.

Végül sajnálatát fejezi ki a kerületi közgyűlés az egyházmegyei közgyűlés többségének semmiképen sem helyesíthető azon eljárása felett, hogy a gyűlés megtartását és az elintézésre váró ügyek tárgyalását erőszakos eszközökkel lehetlenné tette, a helyett, hogy az elnökségnek általuk sérelmesnek talált eljárásával szemben, a törvény nyújtotta jogorvoslattal élt volna.

A külső-somogyi ág. hitv. evang. egyházmegye ez évi rendes közgyűlését Szepetneken tartotta meg. Daczára a szakadó esőnek, gyülekezeteink képviselői szép számmal jelentek meg. Délelőtt 9¹/₂ órakor kezdődött a szepetneki egyház ezen alkalomra renovált templomában a gyámintézeti istenitisztelet, melyen Balogh István porrog-szent-királyi lelkész az oltárnál imát, Teke Lajos sandi lelkész pedig a szószéken Máté evangélioma 25-ik részének 34—40 versei alapján egyházi beszédet mondott. Az istenitisztelet végeztével a hitek kivonultak a templomból és a templom ajtajánál meghozták a gyámintézet céljaira áldozatukat, mely 23 frt 95 kr-ra szaporodott.

Rövid szünet után újra megtelt a templom a gyülekezetek küldötteivel és a helybeli egyház híveivel. Ekkor Németh Pál esperes hosszabb beszéddel nyitja meg a gyűlést. Beszédében egyrészt örömeinek ad kifejezést a felett, hogy az elmúlt közigazgatási esztendőben egyházmegyénkben

mindenek szépen és ékesen folytak, másrésről azonban, hogy a társelnöki szék Andorka Gyula halálával megüresedett, szomorúan konstatálja. Andorka Gyula jobblétre szenderült esp. felügyelő bokros érdemeit kellőképpen méltatván, indítványozza, hogy annak, érdemei jegyzőkönyvileg is megörökíttessenek. Végül üdvözölvén a szepetneki gyülekezetet és az esperességi gyűlés összesereglött tagjait, — a gyűlést megnyitja.

Most az egyházmegyei felügyelőre beérkezett szavazatok felbontására bizottság küldetik ki, mely megbízatásában eljárván, Ballus Zsigmond bizottsági elnök által jelenti, miként a beérkezett szavazatokkal a külső-somogyi egyházmegye felügyelőjévé Berzsényi Sándor niklai földbirtokos választott meg. E kijelentésre a gyűlés lelkes éljenzésbe tör ki, melynek elhangzása után az újonnan megválasztott felügyelőért diszküldöttség indul, melynek élén azután csakhamar megjelenik az új felügyelő a templomban, hol lelkes éljenzéssel fogadtatván, Németh Pál esperes felhívására, dr. Andorka Elek jegyző előmondása mellett, leteszi a hivatalos esküt. Erre Németh Pál esperes üdvözlí az új vezért, az Úrnak nevében, a Krisztus ügyéért küzdők táborában. Hangoztatja, miként a protestáns egyház az egyetemes papság elvét vallja. Azért egyházunkban a lelkészek és világiak közreműködése egyaránt szükséges, hogy egyházunk magasztos célja felé haladhasson. Egyháztörténetünk könyvei mutatják is, hogy egyházunk jobbjai mindig ott voltak az egyház hajójának kormányrúdjánál és a veszélynek idején nagy erőfeszítéssel, nagy áldozatokkal munkálkodtak, hogy egyházunk hajója el ne süllyedjen. A Berzsényiek neve is fényes betűkkel van egyházkerületünk történetének lapjain feljegyezve. Hiszi, hogy az ősök példája buzgó követőre talál az utódban. Hiszi, hogy a nagy költőnek: Berzsényi Dánielnek, aki „Fohászkodás”-ában egy egész nemzetet tanított imádkozni, unokája nem tagadja meg a nagyatyát, hanem midőn az egyház hívja őt tenni az egyházért, az Isten országaért, készséggel forgolódik az Úrnak szolgálatában, mint egyházmegyénk felügyelője. Üdvözlí őt, mint elnöktársát és Isten áldását kéri szent munkájára. Most felemelkedik helyéről Szalóky Elek egyházmegyei egyházi jegyző és a lelkészi kar nevében intéz üdvözlő beszédet az új felügyelőhöz. Nagy hivatásának betöltéséhez igéri a lelkészek támogatását, de kéri is a felügyelőnek segédelmét a lelkészek nehéz feladatának teljesítéséhez. annival inkább, mert az új viszonyok közepette felette nehéz az evang. lelkésznek apostoli munkája. Nagy öröme szolgál különben, hogy míg világi uraink közül sokan közönnyel viseltetnek anyaszentegyházunk ügyei iránt, addig a nagy Berzsényinek unokáját üdvözölheti egyházmegyénk élén.

Az egyházközségek felügyelőinek nevében Ballus Zsigmond nagy-atádi járásbíró, a gyékényesi és a szt.-királyi gyülekezetek felügyelője üdvözlí esperességünk új felügyelőjét. Beszédének elején megemlékszik Berzsényi Dánielnek költői működéséről és meghatóan ecseteli azt a nagy hatást, melyet Berzsényi a magyar nemzethez intézett ébresztő szavával és örökké becses vallásos költeményével a „Fohászkodás”-sal elért. Bizik, hogy a nagy költőnek unokája is, kit egyházmegyénk felügyelőjéül tisztelhet, hazafias és vallásos szempont által vezérelteti magát. Igéri, hogy ők a gyülekezeti felügyelők készséggel sorakoznak a vezér után a baza és az egyház szolgálatában. Felhívja most már a vezért lobogtatására a mi lobogónknak, mely vihar-tépett ugyan, de annál szebb, mert századok harczaiból dicsőséggel maradt reánk, Isten áldását kívánja az új felügyelő működésére.

Végül a tanítói kar nevében Sass István sardi tanító üdvözlí az új felügyelőt szép magvas beszédben. hangoztatván a népnevelésnek fontosságát, melyet mai nap minden téren elismernek és melyről hiszi, hogy a felügyelő úrnál is meleg támogatásra talál.

Erre Berzsényi Sándor tartja meg szép székfoglaló beszédét. A kitüntető bizalmat, mellyel őt az egyházmegye edlgi magányából a közélet munkaterére elhívá, köszönettel veszi és igyekszik kiérdemelni. — „Hir, dicsőség utáni vágy — úgymond — mindenkor távol állottak tőlem, most az egyházmegye parancsol, tehát rendelkezésére állok. Tudom, hogy az egyházmegye az által, hogy egyházmegyei felügyelővé választott, nagy kötelességeket rótt reám és ezeknek horderejét annál inkább érzem, mert ismerem csekély tehetségem fogatkozásait és ha mégis elfogadtam a tisztséget, tettem azon reményben, hogy tisztársaim és hitrokonaim pártfogásukat nem fogják tőlem megtagadni. Magyarhoni ev. egyházunk története folytonos küzdelem volt. Száz meg száz akadálnak legyőzése után emelkedhetett mai állapotára; de fenntartotta a hitbuzgóság és az áldozatkészség. Hála Isten, a sötét századok eltűntek. A dúló vihart szelidebb fuvalom váltotta fel, vallásos türelmesség, a lelkiismereti szabadság. És ma már teljes joggal táplálhatjuk azt a reményt, hogy prot. anyaszentegyházunk a jövőben is fennállhat és a jövőben is magasabb rendeltetésének, kulturális rendeltetésének megfelelni képes leend. De hogy ezt a célját elérhesse, szüksége van minden fiának, nemcsak az egyháziaknak, de a világiaknak is támogatására. Ez a jogból folyó kötelesség.” Hangsúlyozza továbbá, hogy ő, mint felügyelő, kötelességének fogja tartani hiveink vallásos buzgóságát fenntartani és istápolni. Ott pedig, hol az új kor egyik veszélyes kinövése: a vallástalanság mutatkoznék, az ellen kérlelhetlenül fog

fellépni. Igéri végül, hogy a zsinati törvények folytán ügykörébe utalandó ügyeknél mindenkor az igazság, a jog és a méltányosság szerint fog itélni és hogy ha vészfelhők jönnének egyházunk egére, egyházunk eszméjéért a szabadság, a felvilágosodottság zászlója alatt fog harcolni. Midőn az egyházmegyét szívből üdvözlőné, annak támogatását kéri.

Ezután Németh Pál esperes olvassa fel nagy gonddal összeállított évi jelentését, melyben megemlékszik az egyházmegye halottairól: Andorka Gyula volt felügyelőről és id. Hárnicz Sándorról, a szöke-dencsi egyház tanítójáról. Mindkettőnek érdemeit méltányolva, indítványozza, hogy érdemeik jegyzőkönyvben legyenek megörökítve. — Megtudtuk az esperesi jelentésből azt is, hogy Liszoba a lemondott Pohánka Gyula helyére Molnár Sándor tordasi s. tanító és Szöke-Dencsre Hérnicz Zsigmond téthi másodtanító lettek megválasztva.

Az esperesi jelentés meghallgatása után gyors egymásutánban tárgyalattak le az ügyek. A Zsedényi-féle ösztöndíjra kijelöltnek: Záborszky Kálmán p.-sz. királyi, Hardt Pál porrogi és Wölfel Gyula szepetneki tanítók.

A jövő évi közgyűlés helyül Nemes-Pátró tüzett ki. g. r.

A bányakerületi közgyűlés a Baldácsy-alapból 77 frt 78 krjával a következő egyházaknak juttatott segélyt: Szabadka, Orsova, Apatele, N.-Szénás, Vác, Csépa, Fóth, Salfalva, s egy segélyrész felerészét a lipóczi és klicsini leányegyházaknak juttatta. A következő lelkészek 52 frt 79 krjával kapnak segélyt: Szeberényi Vilmos, Ábrahám Vilmos, Gretzmacher Sámuel, Kermich Adolf, Schvahn György, Chovan Zsigmond, Bothár Ede, Liffa János, Csepregi György, Gálik Mátyás, Okályi Adolf, Freitag János, Chován Viktor, Szeberényi Lajos, Miklósi János, Áchim Mihály, Szilárd János, Chorvát András. — A következő papi özvegyek és árvák 12 frt 97 krjával kapnak segélyt: Valach Lujza, Jeszenszky Irén, Hornyanszky Gusztávné, Wanko Sámuelné, Bierbrunner Jánosné, Baross Károlyné, Goldperger Julia, Valentinyi Jánosné, Oertel Ferenczné, Mocskónyi Nathanné, Valent Árminné, Ambrózi Edéné, Kemény Dezsőné, Kemény Ödönné, Mocskónyi Józsefné, Simon Péterné, Horeczky Laura, Belohorszky Sidonia, Bogyai Pálné, Hodzsa Andrásné, Blatniczky Pálné, Kresméri Ágostné, Braxatoris Andrásné, Urbánszky Jánosné, Molitoris Jánosné, Thébusz Jánosné. — A kerületi segélyből következőknek jut: Valach Lina, Jeszenszky Irén, Karner Jozefa, Vankó Sémuelné, Bierbrunner Jánosné, Moczkovcsák Károlyné, Valentinyi Já-

nosné, Baross Károlyné, Oertel Ferenczné, Mocskónyi Nátánné, Ambrózy Edéné, Zámduji Józsefné, Mocskónyi Józsefné, Melna Mihályné, Belohorszky Sidonia, Hodzsa Andrásné, Braxatoris Andrásné, Urbánszky Jánosné, Braxatoris Emilia, Molitoris Mária.

A bánsági ág. hitv. ev. egyházmegye közgyűlése. A kebelbeli egyházak tekintélyes számban megjelent képviselőinek élénk részvétele mellett szeptember 1. és 2. napján Temesvárott tartottuk ez idei egyházmegyei közgyűlésünket.

A közgyűlés első napjának a munkáját szokott istentisztelet előzte meg, a melyre reggel 9 órakor gyűltünk össze s a melyet ezúttal Kramár Béla főesperesünk végzett, jeles egyházi szónokra valló tartalomdús, nagyhatású egyházi beszéddel s az ezt követő úrvacsoraosztással. Az áhitat szent cselekményét gyámintézeti offertoriumgyűjtés rekesztette be. Ezután gyámintézeti ülést tartottunk, a melyet egyházi elnökül főesperesünk s világi elnökül — a családi ügyei miatt az ülésen való megjelenésben gátolt báró Ambrózy Béla esp. felügyelőnk helyett — Hetzel Samu magánzó, temesvári nyug. igazgatótanító vezettek. Az ülés kiemelkedőbb mozzanataul említést érdemel a gyámintézet előterjesztett számadása kapcsán az áldozatkészségnek ez évben is áldásos eredményt feltüntető tevékenysége, a mely évi adománybevételül 254 frt 86 krt hozott össze, a melyhez legnagyobb összegekkel a franczföldi s lajosfalvi egyházhivek járultak. A bevételből az egyházmegye szabad rendelkezésére eső részt a kis-semlaki és temes-buttyini anya- és dettai fiókegyházak kapták. A segélyért való folyamodványok közül ajánlásra méltóbbakul s a segélyre erőtlenségük s szükségleteikhez képest elsőbbséggel bírókul kijelölvék: a bánsági missió, a lugosi, birdai, resiczai és orsovai egyházak. Megejtett ezután a szavazás a kerületi gyámintézet egyházi s az egyetemes gyámintézet mindkétrendbeli elnöki tisztére, a mely egyhangu eredménnyel végződve, kerületi gyámintézeti egyházi elnökül: Laukó Károlyra, egyetemes gyámintézeti egyházi elnökül: Dr. Baltik Frigyes püspökre s világi elnökül: báró Radvánszky Béla koronaórra estek a szavazatok. A nap hátralevő részét az egyházmegyei közgyűlés kiküldött bizottságainak az ülése s papi értekezlet foglalta el.

Másnap munkálkodásunkhoz szokott módon az úr segedelmét kérve, a közgyűlés első teendője volt az elháríthatlan akadályok miatt távolmaradni kényszerült egyházmegyei felügyelőnk elnöki székébe helyettesnek a választása. A közbizalom egyhangulag Szmik Antal mérnök, hertelendyfalvi egyházfelügyelőre, egyházunknak e lelkes és buzgó egyik oszloposára irányult.

Főesperesünknek a megjelent kiküldötteket melegen üdvözlő szavaival s évi jelentése előter-

jesztésével kezdetét vette a közgyűlés. Elkészített évi jelentés, a mely ismert kiváló mesterére vall főesperesünkben ezúttal is, feloleli a lefolyt közgazgatási évrnek az egyházi életre kiható minden egyes számottevő eseményét.

Aggodalomra ad okot, — hogy hiveink tömegesen kezdenek lépni a hitfelekezetenküliek sorába. Eddig 170 hívünk pártolt oda, a miből az egyházpolitikai törvényeknek egyházainkra gyakorolt befolyását oly károsnak látjuk már is, hogy méltán aggodalommal tekinthetnek lelkészeink a jövő elé. A hozzánk áttért 13 egyénnel szemben a tőlünk más bevett vallásfelekezetbe kitérték száma 18. A nazarénusok is folyton terjedőben; ma már 938 a lélekszámuk. Az egyházi szertartási cselekményeket igénybe nem vett hiveinkkel is szomoruan vagyunk. Az egyházpolitikai törvények életbeléptének első évétől máig a keresztelest 2319 hívünkkel szemben 142 nem vette igénybe; az egyházi házassághirdetést 457 pár vette, 90 nem vette igénybe; az egyházi esketés 435 esettel szemben 66 esetben nem volt igénybe véve nálunk és 44 esetben se nálunk, se sehó; az egyházi temetés igénybe volt véve 1422, nem volt 103 halottnál. A gyermekek vallására vonatkozólag a vegyes házások által kötött házassági szerződések dolgában is úgy vagyunk, hogy 30 ilyenforma szerződés közül a mi javunkra eső 12, más vallású egyházak javára 18 találkozik, és pedig evang. vőlegény más vallású menyasszonynyal 10 esetben a mi egyházunk tagjául kívánta gyermekét, 7 esetben más vallásába engedte át; más vallású vőlegény evang. menyasszonynyal 2 esetben a mi egyházunk tagjául engedte át gyermekét, 11 esetben más vallásába vitte be. Ezekből az adatokból, ha folytatásuk is ilyen lesz és bizony, ne adja Isten, de lehet még amolyanabb is, mert a jövőtől se sok jót remélhetünk, — látván-látjuk megtámadva egyházunk lételét s sajnosan beigazolta az idő az egyházpolitikai törvényekről kezdettől való véleményünket, hogy azok egyházunkra nézve kárt és veszélyt rejtenek magukban, sőt nemcsak a mi egyházunkra, de a vallási életre nézve általában is, mert pl. a keresztelest és temetést egyházi szertartást igénybe nem vettek fent kimutatott 142, illetve 103 számszegről világosan tudjuk, hogy ennyi eset volt, a midőn nemcsak a mi egyházunk, de általában semmiféle bevett vallású egyház szertartása nem vétetett igénybe. Az egyházi esketések tekintetében szinte láttuk feljebb, hogy 44 esetben azokhoz se nálunk, se más bevett vallású egyházakban nem járultak. Nagy ideje — mondja méltán főesperesünk évi jelentése, — hogy a kik szívünkön hordjuk az apák vérén szerzett örökséget, tömöröljünk a baj elhárítására. — Az évi jelentés általános része annak a vigasztaló jelenségnek a megemlézésével zárul, hogy az érintett aggasztó

eseményekkel szemben az áldozatkészség egyházainkban, daczára mind súlyosabb viszonyainknak, ez évben is meghozta gyümölcsseit, mint alább a részletes jelentés mutatja s ezekben, Istennek hála, az előző évek eredményéhez képest most se látunk fogyatkozást, de sőt túlesz a mostani eredmény az előzőkön.

Most következett a körlelkészek jelentéseinek a felolvasása, a melyek meglepéssel történt tudomásul vétele mellett, élénkebb vitát kezdeményezett az alvidéki körlelkész, Paulinyi Sámuelnek körlelkészi jelentése kapcsán felhozott szépen indokolt abbeli indítványa, hogy az egyházak október hó 31-ik napján reformációi emlékünnepet rendezzenek, a tanulósság az napon leczkeszűnetet tartva vegyen részt a tantestülettel az ünnepélyes istentiszteleten s ép úgy, mint a hogy látjuk más vallásfelekezet ünnepeinek tiszteletben tartását, úgy az alsó, mint a felső tanintézeteknél s a nagy közönségnél, oda kell hatni, hogy a reformáció emlékünnepe országos jelentőséggel bírjon s ily jelentőség tulajdonittassék magának a reformáció történelmi napjának, október hó 31-ikének, ha hétköznapra is esik. Az indítványnak a közgyűlés csupán azt a részét fogadja el, hogy hassanak oda az egyházak, hogy a tanulósság október hó 31-én üljön meg a reformáció emlékét a tantestület s egyházi előljárosság élén ünnepély rendezésével s istentisztelettel; de egyébként az eddigi szokás a reformáció emlékének október hó 31-ik napjához legközelebb eső vasárnap való közistentiszteleti megünneplése szinte maradjon meg továbbra is, mert féltő, hogy a felnőttekre nézve az emlékünnepe többet vesztené, mint nyerne jelentőségéből, ha a sokszor köznapra eső október hó 31-én tartatnék meg.

Az agendaváltoztatásra vonatkozó utasítás tekintetében, ép úgy a theologiai intézetek egyesítése ügyében az előző évi határozat marad érvényben, vagyis annál is, ezeknél is ahhoz tartjuk magunkat, hogy: „legyen úgy, mint régen volt.“

Örömmel veszi a közgyűlés az egyházkerület abbeli intézkedését, hogy egy önálló evang. tanítóképző intézetet akar állítani s egyházmegyénk annak költségeihez tehetsége szerint szívesen hozzájárul.

Elfogadtatott a temesvári evang. egyházzal szemben az abból kivált ev. ref. hivek részéről támasztott vagyoni jogi igények jogosultsága mibenléteinek a megvizsgálására kiküldött bizottság javaslata, a mely szerint az ev. ref. hivek követelésének, az egyházi vagyonfelosztás tekintetében, semmi jogalapja nincs, az egyházi vagyon teljesen az ág. hitv. ev. egyházat illetvén.

A vukovai egyház lelkészi állomására vonatkozó moratorium tárgyában elhatározott, hogy a moratorium időtartama kiterjed addig, mig a

aplak építésénél felmerülendő költség egészen fedezve s a papi fizetés teljes biztosítása elérve nem lesz, meghagyatván az egyháznak az egyházi vagyon kezelésére felügyelő bizottság választása azzal, hogy kiadások csak főesperesi utalványra eszközölhetők.

A tanítói karnak az egyházmegyei közgyűlésen való képvisellete tárgyában kimondatott, hogy a körlelkészek utasítandók, hogy hívják fel a tanítókat tanító-egyesületté való alakulásra s addig is, míg tanító-egyesület nem léteben az nem gondoskodhatik a tanítóképviselők dolgában, az a modus vivendi fogadtatott el, hogy a mely egyházban tartatik az egyházmegyei közgyűlés, annak a tanítója, illetve, ha több tanítója van, az ezek által választott tanító képviseli a tanítói kart.

Kiss Kálmán.

KÜLFÖLD.

Nyers diákok. A müncheni kath. egyetem hallgatói nem elégsznek már meg azokkal a nem éppen helyeselhető, de szellemes voltuknál fogva sokszor elnézhető bursch csinyekkel, a melyek többé-kevésbé minden német egyetemen divatban vannak, hanem oly botrányos dolgokat követnek el, a melyek a bíróságoknak alapos panaszokra szolgáltatnak alkalmat. Ezt a körülményt egy főtörvényszéki bíró legújabbán egy tárgyaláson nyíltan felpanaszolta és megrövtá. A vádlott két egyetemi hallgató volt, a kik két hölgyet a legotrombább módon megtámadtak a nyílt utcán s a velők menő kapitányt pedig megbotozták. A főbíró a tárgyalásnál következőket mondotta: „Fel nem foghatom, hogy egy művelt ember hogyan támadhat meg utcái rabló módjára egy semmi rosszat nem sejtő, két hölgy társaságában menő férfiút; ilyen eljáráshoz más emberek — de nem diákok — részéről vagyunk hozzá szokva. Ez a helytelen dolog mindinkább és inkább terjedni látszik; hiszen alig hogy a tanév megkezdődött, a panaszoknak egész áradata zúdul reánk, a melyek mind a diákok által elkövetett rakoncziálanságokra vonatkoznak. A sajtó nyilvános fenyegetései s az intő szavak itt a törvényszéki teremben hatás nélkül hangzanak el s azért kell az ilyen eseteket, a melyeknél nyersebbet az ember alig is tud képzelni, a legszigorúbban büntetni! Az ügyész az egyik vádlottnál 3 ízben büntetve volt, három hónapi, a másíknál két hónapi fogházbüntetést indítványozott. A törvényszéki elébbit 4, utóbbit 1 hónapi fogházra ítélte s azonnal le is tartóztatta őket. — Az ilyen magaviseletű diákok s a bíró elitélő szavai bizony nem valami jó bizonyítványt állítanak ki a müncheni kath. egyetemnek.

Jótevény főúr. A január hóban Regensburgban elhalt gróf Dörnberg-Herzberg Ernő 15—17 millióra menő vagyonát jótevény ezélokra hagyta olyformán, hogy a hagyatéék legnagyobb része egy, a hagyományozó nevét viselő árva alapra esik, a melyből első sorban evang. vallású törvényes származású árvák fognak neveztetni olyformán, hogy egyes tisztességes családokhoz adának nevelésbe. Egyelőre 250 árvát vesznek fel, melyeknek mindegyike 250 márka évi neveltetési díjban részesül. A támogatandó árvák száma idővel 700-ra, a segély pedig 500 márkára fog fel-emeltetni. Az árvák 6 éven alul vétetnek fel s a segélyezés csak a betöltött 16-ik évvel ér véget; a kitünő tehetségűeket azonban azontúl is segítik, mindaddig, míg tanulmányaikat be nem végzik. Oly emléket emelt magának az által a hagyományozó, a melyet a késő nemzedék ezrei fognak áldással emlegetni.

Württembergben a tanítók részére theologiai tanfolyamot szerveznek, a melynek célja a tanítók hitéletének erősítése és megszilárdítása. A tanfolyam igazgatósága a következő felhívást bocsátotta ki: „Oly tanítók részére, a kik a jelenkor theologiai zűrzavarában a kételkedésnek estek áldozatul s hitökben megerősítettetni óhajtanak, theologiai tanfolyam fog Wilhelmsdorfban felállítatni, a mely aug. 2-tól 9-ig terjed. A tanfolyamon kiváló szakférfiak tartanak előadásokat az Isten kijelentéséről, a csodákról, a Krisztus feltámadásáról, a végső dolgokról stb. A tartózkodás ingyenes.“ — Lám! A németeknek arra is van gondjuk, hogy azok, a kik a gyermekek szívében a hit olaját csepegtetik, magok is hitteljes szívvvel cselekedjék s ne arra tanítsák a gyermekeket, hogy a vallás olyas valami, a mi a művelt embernek manapság már felesleges.

A többnejűség és a pogány missió. A kelet-afrikai missiói egyesület választmánya a soknejűségben élők megkeresztelésére vonatkozólag a következő rendeletet bocsátotta ki: 1. A soknejűségben élők meg nem keresztelhetők, a tanításnál és az isteni tiszteleten azonban részt vehetnek. 2. Hogy a többnejűségben élők mely feleségei távolítandók el tőle a megkeresztelés előtt, az csak beható tanácskozás után határozandó meg s mindenkor a lelki gondozás szempontjából bírálendő meg. 3. Azokat a kötelezettségeket, a melyek a többnejűségben élők a válás következtében hármanlanak, az illető azon ország törvényeinek és szokásainak megfelelőleg, a melyben lakik, teljesíteni tartozik, a missió azonban nem fog vonakodni attól, hogy némely szigorú feltételek teljesítésénél az illetőnek segítségére legyen. — A keletafrikai missió terén jelenleg 17 missionarius működik s fáradozik az evangéliom világországának terjesztésében.

A bécsi protestans theologiai facultásra a múlt tanévben 34 növendék iratkozott be; ezek között

3 magyarországi, egy pedig horvátországi; 19 ágostai, 12 helvét, 3 görögkeleti hitvallású volt.

Három hannoverai lelkész elmozdítása. Hogy Poroszországban az egyházi élet is mennyire érzi II. Vilmos császár- király kezének súlyát, bizonyítja a következő eset. I. Vilmos születésének százados évfordulójára az egész országban egyik vasárnapra egyházi ünnepet rendeltek el, melyen beszédben és imában hálával említsék fel a lelkészek azt az áldást, mely a meghaldogult császár által érte az országot. Elrendelték ezt Hannoverában, ez anektált tartományban is, hol még ma is nehezen nyugodnak bele a porosz uralomba. Legtöbb lelkész eleget is tett a felsőbb rendelkezésnek, habár istentiszteletük egyáltalában nem birt valami emlékünnepi jelleggel. Akadt azonban három lelkész: Wendebourg Hermann, Wendebourg Vilmos és Schloemnek, kik még erre sem voltak készek s ezt pár nappal az ünnep előtt nyíltan tudomására is hozták a felsőbbeknek. Közülök is egyik a beszédben, másik az imában röviden megemlékezett ez alkalomról s ünnepi harangszót rendeltek el. Engedetlenségükért megindította ellenük a hannoveri kir. konsistorium az eljárást s jún. 23-án kimondotta a hivataltól való fölmentést, a nekik törvényesen járó három évi nyugdíj meghagyásával. A lelkészek beadták az országos konsistoriumhoz felebbezésüket, a mely most van eldöntés alatt. A „Christliche Welt,“ a honnan e hírünket vesszük, felveti a kérdést: vajjon irányadó lehet-e ez ügyben az egyházi hatóságra bizonyos felsőbb helyre való tekintet? S kimondja, hogy nem. Az evang. egyház feladata Jézus Krisztus evangéliomának hirdetése. Megadja a császárnak, a mi a császáré; imádkozik érte felsőbb parancsszó nélkül is, de hálaünnepet, főleg anektált tartománytól, az uralkodó sem igényelhet.

Francziaország. Nagy feltűnést keltett Francziaországban egy r. kath. lelkész, Philippot abbé. A kitünő képzettségű férfiú u. i. tanulmányai alapján meggyőződött róla, hogy a protestáns vallás sokkal inkább megfelel az evangéliumi igazságnak, mint a r. katolikus. Meggyőződését nem is titkolta. Püspöke először igazolásra, majd egyszerűen nyilatkozatai visszavonására szállította fel. Erre az abbé azzal felelt, hogy nyilvános istentiszteleten evangélikus vallástételt olvasott fel, a miért börtönbe vetették.

A japáni evang. missió ügye az utóbbi időben igen örvedetesen fejlődik, különösen a mióta a China elleni háború meggyőzte a japániakat arról, hogy a kereszténység semmi tekintetben sem veszélyezteti a hazafiságot. Az 1895-ik évről közrebocsátott kimutatás 38,710-re teszi ez evang. keresztények számát Japánban, a melybe 1474 gyermek nincs bele foglalva (a róm. katolikusok száma a gyermekekkel együtt 46,950). — 1895-ben 2516 felnőt és 568 gyermek lett megkeresztelve.

Meghalt 523 egyén, 779 elbocsátatott, 698 pedig kizáratott. 1895-ben 231 férfi, 225 nő, 290 bennszülött lelkész és 510 segéd munkálkodott a missió terén. — Az egyházközségek száma 426 volt, (1894-ben 364), melyek közül 80 egészen ön maga, 344 segélylyel tartja fenn magát. A theologiai tanulók száma 295 volt. Az egyházak 37 szegényiskolát, 22 árvaházat és 16 kórházat tartanak fenn.

IRODALOM.

Sántha Károly s.-szet.-lőrinczi evang. lelkész előfizetési felhívást bocsátott ki költeményeire. Fűzött példány ára 3 korona, diszes kötésűe 4 korona. — A mi olvasóinknak fölösleges volna külön ajánlani is, hogy pártolják a költő lelkész társat!

Evangelische Blätter aus Ungarn. A ki csak a „Hajnal“ czimű belmissiói folyóiratot olvassa, bizonyára örömmel értesült arról, hogy a fentebbi czimen Szabó Aladár budapesti és Jausz Vilmos soproni theol. tanárok szerkesztésében a külföld számára október 31-én egy lap indul meg, mely eleinte havonként, de — kellő pártolás esetén — később hetenként jelenik meg. A lap célja az lesz, hogy a külföldet, s első sorban Németországot felvilágosítsa a magyarhoni egyházi viszonyok felől, a magyarországi protestantismus multját és jelenét hű s igaz képekben feltárja s így a külföld is lássa, hogy mi is élünk, mozgunk és vagyunk. A kik külföldön jártak és tapasztalták, hogy még a tudományos körök is mily keveset tudnak a magyarországi prot. egyházakról, hogy még az a kérdés is felmerül részükről: „vannak-e középiskoláink,“ minden esetre lelkessült örömmel üdvözlök a fentnevezett jeles tanárok hátor, derék vállalkozását. Azon esethen, ha a lap kellő pártolásban részesül, a szerkesztőség az „Ev. Blätter“ czikkeiből angol nyelven készített kivonatokat is szándékozik kiadni, hogy a rokonszenv a magyar evangéliumi egyházak iránt angol és amerikai testvéreink körében is felbredjen és erősödjen. A lap tiszta evangéliumi irányáról, az értesítések hűségéről és megbízhatóságáról eléggé kezeskedik a szerkesztők egyénisége s így e lapot teljes örömmel ajánljuk a hitrokonok becses figyelmébe; előfizetés és terjesztés útján tegyék lehetővé, hogy tényleg megindulhasson s fent is állhasson, mert míg ez által egyrészt a magyarországi protestantismusnak tesznek nagy szolgálatot, másrészt lehetővé teszik, hogy a nemzeti különállás mellett az evangélium alapján álló népek között kapocs jöjjön létre, mely kifejezésre juttassa azt, hogy „az Ur Jézus Krisztus evangéliuma világra szóló hatalom.“ A lap ára egy évre egy korona s az előfizetési pénznek Szabó Aladár theol. ta-

nár címére (Budapest, I. Városmajor utca 48. sz.) küldendők.

Debreczeni prof. lap. „Nem látjuk el kommentárral Tisza Kálmán beszédét, hisz minden sora oly félreérthetetlenül világos, hogy a legkisebb kommentár is fölösleges. Csak hangoztatni óhajtunk egyet: mi magunk sem látjuk a bajokból kivezető utat a felekezetenkívülségről szóló törvény revíziójában, szerintünk retrográd lépés egyértelmű volna elveink meghazudtolásával. Nem hátra, de előre kell mennünk, előre kell mennie a kormánynak is. — Mert bármi legyen a felekezetenkívülség terjedésének egyéb oka, egy okot nem szabad, nem lehet a kormánynak közönyösen nézni, t. i. azt, hogy egyházi és iskolai, tehát kultúrterhek nagysága miatt történjék valamely egyháznak elhagyása s a kötelekeiből való kilépés. — Ha a felekezetenkívülivé válás szellemi indokokon alapul: nekünk protestánsoknak nincs és nem is lehet szavunk ellene; de ha az indok pusztán anyagi: ezt meggyökeresedni s fokozódni engednünk nem szabad sem egyházunk, sem hazánk érdekében. Ezért valljuk, hogy nem revízió kell, hanem az állam részéről segély egyházi és iskolai terheink könnyítésére; nem visszalépés, hanem előrehaladás.

Magyar néplap. „Remélték a protestánsok, hogy ha ők hűségesen segítségére lesznek a liberális kormánynak, a kormány majd jutalmat ad nekik s fizetésüket az adópénzből kapják. Azt is remélték, hogy a kath. egyház javait elveszik s ő közöttük osztják ki. Már szinte úgy érezték, mintha az esztergomi primási palotában Szász Károly superintendens forgatná a 32 levelű bibliát s a pannonhalmi ősi monostorban a budapesti zsidó rabbi köpködne. Ah, hogy dagadt a keblük e gondolatra! Majdnem ugráltak örömben. Mennyi sok szép alsó és felső szoknyát, kalapot, keztyűt, lakkezipőt lehet akkor majd venni a tiszteletes kisasszonykáknak! S milyen paripák röpitik majd a bálókba őket! S ime mind e szép számítás befagyott. Az atyafiak csúffá és nevetségessé lettek! . . . — Nekünk úgy tetszik, hogy Lep-sényi páter lapja írónak nagyon sokat jár az esze a kisasszonykákon! Nono! A tiszteletes kisasszonykákat nem jó lesz bántani azoknak, a kiknek vannak ugyan kisasszonykáik, csak hogy nem tiszteletesek. A bál is nagyon bántja! Persze, a kiknek kerülni kell a társaságot, a tisztességest t. i., a kik „otthon“ is elbújni kénytelenek, mihelyt idegen érkezik: azok a kisasszonyok irigyelhetik a mi kisasszonyainkat, a kik pedig nem is a bálban legszebbek, hanem otthon, a családi körben, női erények fényében, a házi munkák gondjában, maguk varrta tiszta ruhájukban. Ebbe a körbe azonban nem fogadnak be „akárkit,“ ahhoz hogy befogadjuk, más is kell, mint lakkezipő, kalap, keztyű, drága szoknya stb., kell t. i. —

tisztesség. Tisztesség nem esik mondván! Ha már most az „atyafiak számítása befagyott:“ hadd for-gassa hát az esztergomi primási palotában a 32 levelű bibliát a primás ezután is, hadd élvezzék az állam javait és a szegény nép adóját is, a püspökök és plébánosok. Ők már megszokták, rá is érnek, meg nehezen tudnának már ellenni nélküle. Nem az „atyafiak“ akarják és fogják azt tőlük elvenni, hanem a tulajdon népük, a mint tette Francia-, Spanyol-, Olaszországban és egyebütt, mert belátta, mihelyt a józan eszét használni merte, hogy érdemetlenekre pazarolta adományait. Maga X. Pius pápa is nyilatkozott erről. A csalhatatlanság erőltetésekor arra figyelmeztette egyik magyar püspök, hogy azon hitelv kimondására természetes válasz Magyarország részéről az lesz, hogy a kath. püspököktől elveszi a birtokokat. „Azt akarom, édes fiam, mert nagyon gazdagok vagytok,“ válaszolt a csalhatatlan pápa, ki rossz néven vette, hogy a magyar püspökök gazdagságukban oly önálló mertek lenni s ellenézték a csalhatatlanságot. — A vallásosságra vonatkozó hetykélkedésre csak az a válaszuk: adja csak vissza a kath. egyház az államnak, a mit attól szerzett, s kath. népe adójából lássa el pap-ságát és tanítóit, templomát és iskoláit: majd meglátjuk, hányan maradnak meg az „egyedül üdvözítő egyháznál.“

Elmfuttatását így fejezi be a cikkező, megemlítvén, hogy a protestánsok az új törvények hatásától megriadnak: „Most is örülünk a jóra való változásnak. Hanem hát egyet megkívánunk. Azt, ha protestáns barátaink (ahán, most már „barátaink,“ az imént még csak „atyafiak,“ nos mire kellenénk, hogy kegyének sugarát ránk bocsátja, s nem egyszerűen „kendtek“-nek szólít?!). „ha protestáns barátaink komolyan akarnak segíteni a bajon, akkor nem lehetnek mások, mint néppártiak (hja úgy!), mert az összes pártok közül egyedül a néppárt az, mely a rossz törvények megváltoztatását kívánja.“ No lám, hova likadt ki! Öngyilkosságra unszol s még jóbarátnak mondja magát. Nem olyan bárgyúk ám az „atyafiak,“ mint gondolni méltóztatik! Az „atyafiak“ tudják, hogy a rossz törvények megváltoztatását úgy érti a néppárt, hogy az 1868-iki, a gyermekek vállalását szabályozó törvény megváltoztatásáról szóló törvényt nem szabad visszaváltoztatni, mért az használna az „atyafiaknak,“ azt se felejtették el az „atyafiak,“ hogy a néppárt eredeti és igazi neve „kath.“ néppárt, feladata pedig a r. kath. egyház régi előjogainak visszaszerzése, kegye, óhajtása pedig, hogy az „atyafiakat“ vigye el az ördög. — A néppárt tehát elég nagy róka ugyan, hanem mi meg elég magasan levő érett szőlők vagyunk, ha savanyúnak mond is bennünket hiábavaló ugrándozása után, mikor „szép számítása befagyott.“

Prot. közlöny. „A prot. egyházak élete a lelkiismereti szabadsága; a szabad vizsgálódás (de nemcsak a bibliában istentagadással határos rideg kritikával, hanem az emberi, egyházi, társadalmi és állami életben is) és a vélemény szabad nyilvánítása. Mindezeknek természetes munkásai a lelkipásztorok, az igehirdetők. Minélfogva az ő állásukat úgy kellene az egyházszervezetben körül-sáncolni, erkölesi biztosítékokkal úgy megerősíteni, hogy e hivatásuk teljesítésétől őket földi tekintetek vissza ne riasszák. Továbbá, mivel a lelkipásztor hivatala azt is hozza magával, hogy gyomláljon, irtogasson, feddőzzék, dorgáljon, a bűnökkel gyülekezetében szembe szálljon; és mivel e hivatala teljesítéseért könnyen gondolhatnak ellene gonoszt és megvernék őt nyelvel (Jer. 18. 18.): függetlenségre volna szüksége a lelkipásztoroknak az ő gyülekezetétől a fizetés tekintetében, hogy az a gonosz gondolat és nyelvel való verés neki ne árthasson.”

Nemzeti iskola. Felekezeti türelmetlenség egy áll. gimnáziumban. Az 1897/8-ik tanév küszöbén dr. Krcsméri Károly nagy-kikindai gimnáziumi igazgató két protestáns gyermek vallásoktatására nézve oly hallatlan eljárást tanúsított, hogy a város közönsége felekezeti különbség nélkül megbotránkozott felette s az érdekelt felekezetek egyháztanácsai egyházi főhatóságai útján jelentést tettek a közoktatásügyi miniszteriumhoz.

Az esetek a következők:

Némethi Ödön ág. hitv. ev. növendék öt éven át volt az intézet tanulója s ág. hitv. ev. hitoktatásban részesült. A múlt tanév vége felé a gimnáziumi igazgató kijelentette a gyermek atyja és a lelkész előtt, hogy többé nem tűri a protestáns hitben való nevelését, mert utóbb vette észre, hogy a gyermeket r. kath. pap keresztelte volt s így a fiú r. katolikus.

Hasztalan figyelmeztették az illetők az igazgatót, hogy igaz, hogy a gyermeket, aki vegyes házasságból származott, r. kath. pap keresztelte, de ott van az 1868. évi 53. t. cz. 12. §-a, mely szerint a vegyes házasságból született gyermekek nemök szerint követik a szülék vallását s a r. k. pap által kiállított keresztlevélben is benne van, hogy az apa vallása ág. hitv. evang.

Erre az állami gimn. igazgatója kijelentette, hogy ő reá nézve a dogma irányadó. A gyermek kath. keresztisége eltörölhetlen jellegű. Ő a fiút katolikusnak tekinti s majd megmutatja, hogy „oly vallásban fog nevedni, a melyet ő parancsol.” Egy expedienst azonban atyailag ajánlott. A fiú, úgymond, úgysis 16 éves, jelentse ki lelkése előtt, hogy immár saját elhatározásából a r. k. hitről az ág. hitv. ev. vallásra tér át. Természetesen, ebbe nem mentek bele az érdekeltek.

Jött a mostani tanév. Az apa megjelent a direktornál, hogy a fiút a VI. osztályba beírassa.

Ekkor az igazgató ismét ama ominozus bizonylatot követelte. A lelkész ennek kiadását megtagadta s az igazgató a fiút erre önhatalmulag elutasította az intézetből.

Nem töltöm az időt azzal, hogy az esethez magyarázatot is fűzzek, hogy kérdezzem: micsoda áll. igazgató az, a kire nézve nem állami törvények, hanem a dogma irányadó; és fel volt-e jogositva az igazgató a fiút kitagadni az intézetből felsőbb hatóságának meghallgatása nélkül, vallási hovatarozásnak nem igazolása czimén, holott 5 évig erre nézve kételyei nem voltak? A tankerületi főigazgató azonban, az apa kérelmére, elrendelte a fiú ideiglenes felvételét. Az ügy végleges elbírálás végett a miniszter előtt van.

A másik eset ennél súlyosabb természetű, és egy ref. fiúval történt.

Protestáns szemle. „Nálunk is, másutt is a protestantismus a népeletre hanyatlóban van.“ Mi az oka ennek? Az Isten igéje, — mely megteremtette a protestantismust — vesztette el erejét? „Verbum Dei manet in aeternum!“ Akkor az igehirdetés — mint sokan mondják. Mások más irányban puhatólózna. Németországban e baj okának keresésében „az orthodoxok a modern theologusokra, ezek viszont amazokra mutatnak.“ Sokan ellenben az „államegyházban látják a baj csiréit,“ de „egyetlen egy hang sem állítja azt, a mit nálunk némelyek, hogy az egyháziasság hanyatlására munkál a belmissió is“ Tanulságos ránk nézve azon nézet, hogy „az államegyház nem alkalmas az egyháziasság fokozására, sőt azt egyenesen megrontja, ezért az ő ideáljuk a szabad egyház,“ mely czél felé törekvés nagy mérveket öltött. „Mi azt mondtuk eddig és mondjuk ma is, hogy a mi egyházunk azért vesztette el befolyását a hívekre, mert a hívek önerejükön tarták fel az egyházat, s így a teher megölte egyháziasságunkat; segítsen tehát az állam a hívek terhein és azok megint vallásosak, buzgók lesznek. A szabad egyházért lelkesülők azonban elvetik az államsegélyt, mert . . . csakis ott lehet erős egyházi élet, hol a hívek azt mondhatják: az egyház a miénk, jogai, kötelességei, szóval az egész a miénk.“ S mely körökből s minő indokokból indult ki az államból való elszakadásnak vágya és törekvése Németországban? „A munkásosztálynak államellenes magatartása átvitetik az egyházra is, mivel az államegyház úgysis az állami gépezet egyik alkatrésze, a lelkészek quasi állami funkcionáriusok és így az általok gyakorolt igehirdetés is olybá tűnik fel, mint a szocialisták által gyűlölt állami és társadalmi intézmények fentartására czélzó eszköz.“ A pietista körök hívei a „szabad egyház“ elvének a modern theologia ellen nyilvánuló ellenszenvökben. „A két irány a közös czél érdekében, bármily eltérő legyen is alapelvük és ellentétes programjuk, szövetségre

lépett.“ „A mi nézetünk, egyházunk százados élete által is támogatva, inkább a szabad egyház felé gravitál ugyan, nem ilyen vagy amolyan külön célok érdekében, hanem, mert ez elméletileg s gyakorlatilag egyaránt a leghelyesebb egyházi alkat. De nem a „szabad egyház a szabad államban“-féle irány alapján, s a „kiki magának“ politikai jelszó szerint, hanem az egyház és állam között fennálló kölcsönös viszony s támogatás alapján képzeljük ezt, a mennyiben a szabad egyháznak valódi jellemét nem az állami dotációtól való mentességben látjuk.“ Majd a Németországban is napirenden levő lelkesi fizetések rendezésének kérdését ismertetve, a katolicizmus erős propagandájának kifejtéséről szól. Mi is közel 500 családot veszítettünk el 6 hónap alatt „a nélkül, hogy még mentseget is tudnánk felhozni.“ Külföldön nem ily rohamos a kath. terjedése. Nem volna okos dolog tőlünk, ha ily jelenségek láttára behunyánk szemünket s abban a reményben, hogy a vasárnaponként mondott egy-két prédikáció egyházunkat minden veszélytől megmentendi. A katolicizmus ultramontán iránya veszélyes ellenség.“ „Ezen ultramontanizmust már mi is ismerjük eléggé. Vajha jobban vigyáznánk, hogy még jobban meg ne ismerjük!“

A levai egyházközség évkönyve tevékeny, áldásos egyházi életéről tanúskodik. Az egyház külföldi alapjai gyarapodtak. A Leidenfrost-család az elmúlt évben is megműveltette és gondozta a lelkes 12 hold szántóföldjét, a tanító pedig egész éven át Leidenfrost Tivadar felügyelőnél ebédelt. Közli az értesítő az ezredévi ünnepély alkalmával elmondott egyházi beszédet.

Sárospataki lapok. Egy lelkesi értekezlet indítványát közli. „Tekintettel arra, hogy az államkormány a különböző felekezetek, illetve azok tanítóinak és lelkeszeinek segélyezését munkába vette, s a közel jövőben meg is valósítja; tekintettel arra, hogy az egyház iránt való elhidegülésnek, idegenkedésnek, s az egyházak elnéptelenedésének a hivek nagyon súlyos és igazságtalan alapon való megadóztatása az egyik legnagyobb oka; s végül tekintettel arra, hogy a róm. kath. egyházban az irányadó köröket nagyon foglalkoztatja a párbér eltörlésének kérdése, mely esetben hiveink a katolicizmus hódításának nagyobb mértékben lesznek kitéve, indítványozom, hogy: Lelkesértekezletünk által kerestessék meg a nt. egyházmegyei gyűlés abból a célból, hogy hívja fel figyelmét a főt. egyházkerületnek s az egyházkerület által a főt. és mélt. konventnek arra, hogy egyháztársadalmi életünkben több gyökeres és mélyreható reformra van szükség, ha az állam által kilátásba helyezett segélyt a legilletékesebb helyekre akarjuk juttatni, s ha egyházunkat az elnéptelenedéstől, s hiveinket az egyház iránti elhidegüléstől

meg akarjuk menteni: sürgős szükség van: 1. Egy új összeírásra, vagyis más „Jelentő ívek“ készíttetésére, a mely országszerte egyenlő elvek szerint állapítsa meg a szükségleteket, s hogy azon szükségletekből igazságos alapon mennyi terhet bírnak el a hivek, mennyivel járulhatnak az egyház fentartásához . . . hogy az államsegély az így mutatkozó hiány fedezésére fordíttassék. Szükség van 2-szor arra, hogy a zsinati előmunkálatok közé már most felvéttessék a mostani párbér rendszer eltörlése, és a hiveknek országszerte egyenlő igazságos alapon való megadóztatása. 3-szor a kormánynál kieszközölni azt, hogy az egyháztagnak igazságos alapon való megadóztatása után mutatkozó szükségletek, az állam pénztárából fedeztessenek. Felfogásom szerint ez volna az 1848-ik XX. t. cz. megvalósulása. Ez a törvény addig életbe nem léphet, míg maga egyetemes egyházunk nem terjeszti a kormány elébe igazi szükségleteinket, s a módokat, a melyekkel azon segíteni lehet . . . mert hiszen néma gyermeknek anyja sem tudja szíve szándékát!“

A lelkes és tanító urak szíves figyelmébe!

Kaphatók nálam

**iskolai anyakönyvek,
ISKOLAI NAPLÓK**

és

mulasztási naplók,

továbbá

keresztelési, esketési és halálozási

ANYAKÖNYVEK

és

KIVONATOK

s vállalkozom bármily nagy terjedelmű

művek,

JEGYZŐKÖNYVEK és ISKOLAI KÖNYVEK,

végre

rovatos ívek

elkészítésére.

**A megrendelt tárgyakat kívánatra be-
kötve szállítom.**

VERES LAJOS

könyvnyomdász, Orosházán.